

PENSAMENT CRÍTIC DAVANT ELS REPTES DEL SEGLE XXI

Propuesta metodológica para potenciar competencias de ciudadanía para la participación crítica y protagónica de la juventud.

CRÈDITS

EDITA:

Fundació Entreculturas

COORDINACIÓ TÈCNICA:

Clara Maeztu Gomar

Jéssica García Fernández

AUTORIA:

Helena Rodríguez De Guzmán

educarconvalor.com

DISSENYE GRÀFIC I IL·LUSTRACIONS:

Patricia Repulles

Maribel Vázquez

DISSENY I MAQUETACIÓ:

www.proyectocomunicacionvisual.es

DATA D'EDICIÓ:

Setembre 2024

Fundació Entreculturas

www.entreculturas.org

www.redec.org

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Vicepresidència Segona i Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva d'Entreculturas i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana.

ÍNDEX

PENSAMENT CRÍTIC DAVANT ELS REPTES DEL SEGLE XXI

PRESENTACIÓ.....	3
INTRODUCCIÓ.....	4
PENSAMENT CRÍTIC PER A LA CIUTADANIA.....	6
ITINERARI DIDÀCTIC.....	8
PENSAMENT CRÍTIC DES DE L'EMOCIÓ:.....	14
PENSAMENT CRÍTIC DES DE LA NARRATIVA MENTAL.....	22
PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ.....	30
EINES PER A L'AVALUACIÓ.....	47

 entreculturas
ONG · JESUITA

 GENERALITAT VALENCIANA
Vicepresidència Segona i
Conselleria de Serveis Socials,
Igualtat i Habitatge

01

PRESENTACIÓ

PENSAMENT CRÍTIC DAVANT ELS REPTES DEL SEGLE XXI

Entreculturas és una ONG de Cooperació Internacional de la Companyia de Jesús a Espanya, des de la qual treballem en favor de la justícia i la transformació social. Per a això defensem l'educació equitativa, crítica i de qualitat com a dret humà, treballem per la vida digna de les persones migrants i refugiades, i apostem per la construcció d'una ciutadania global compromesa amb els reptes globals del nostre temps.

En Entreculturas treballem sota l'enfocament **d'Educació per a la Ciutadania Global (EpCG)**, entesa com una educació per a l'enfortiment d'una ciutadania informada, crítica i compromesa, que conega la realitat global del seu temps, i desenvolupi les habilitats, actituds, recursos i xarxes necessàries per a protagonitzar la transformació social i política.

La **Xarxa Solidària de Joves (RSJ)** és un programa de participació i protagonisme juvenil amb 20 anys de trajectòria, dirigit a adolescents d'entre 12 i 18 anys, al qual està associada una xarxa d'educadores i educadors que acompanyen a aquests grups de joves.

 entreculturas
ONG · JESUITA

PER SABER-NE MÉS SOBRE ENTRECULTURAS I LES SEUES ACCIONS EN EPCG POTS:

WEB

Consultar la web entreculturas.org on trobaràs on, com i amb qui treballem.

DOCUMENTO

Accedir per a aprofundir en les [polítiques d'Educació per al Desenvolupament Sostenible i la Ciutadania Global d'Entreculturas.](#)

VÍDEOS

Visualitzar en classe, alguns dels vídeos que et facilitem [ACÍ.](#)

RECURSOS

Conèixer els programes educatius i material didàctic de lliure ús i descàrrega que trobareu en el portal educatiu en línia d'Entreculturas REDEC.ORG

Des del compromís per facilitar a les comunitats educatives recursos que permeten treballar els fonaments de l'Educació Transformadora, Entreculturas dissenya un itinerari formatiu amb 3 rutes d'aprenentatge que permeten acostar eines didàctiques a educadors i educadores per a la promoció d'una ciutadania juvenil crítica, empàtica, reflexiva i amb opinió pròpia.

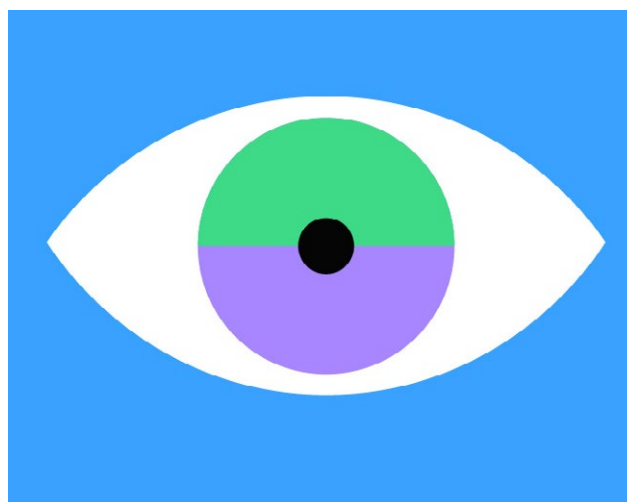
Concretament, aquesta proposta aporta una base metodològica fonamentada en els processos de reflexió, acció i acompanyament desenvolupats en espais educatius a través del treball en Educació per al Desenvolupament Sostenible i la Ciutadania Global (EDSCG), així com en els enfocaments de Gènere, Sostenibilitat Mediambiental i Interculturalitat inherents a la **Xarxa Solidària de Joves (RSJ)** promoguts en les actuacions de l'organització.

La finalitat és augmentar la consciència i la participació de joves des d'una mirada crítica, que els aporte habilitats per a **pensar, sentir i actuar amb valors propis i de manera responsable** davant els reptes globals i cooperar solidàriament per buscar i posar en pràctica les seues respostes col·lectives.

Des d'Entreculturas considerem que no és possible promoure la participació sense estimular i exercitar el pensament crític en les persones, per la qual cosa apostem per enfortir les capacitats d'educadors i educadores en el desenvolupament de processos de formació-acció juvenils que incidisquen en la percepció i implicació juvenil entorn dels principals reptes del S. XXI i situacions que els posen en risc.

La veritable revolució educativa està en el desenvolupament del pensament crític a partir de situacions d'aprenentatge que afavorisquen la motivació de les i els joves cap al compromís i la participació en la construcció de societats justes i igualitàries.

Sabem que posar en valor el pensament crític en els processos educatius requereix temps i esforç a llarg termini. No és fàcil ni còmode posar a pensar, dubtar, qüestionar i/o analitzar la realitat als qui per falta d'hàbit, estímul o ànim viuen la vida de la immediatesa i l'estímul constant que requereix d'un pensament crític que siga d'utilitat per a tota la vida.

PER TANT, L'ITINERARI FORMATIU QUE FACILITA AQUEST PROGRAMA FACILITA:

Fomentar l'ús i l'adaptació de **tècniques d'educació per a la ciutadania global** en espais educatius d'educació formal i no formal.

Facilitar **eines educatives per a potenciar habilitats de pensament creatiu**, que faciliten el desenvolupament de competències vinculades a enfocaments i eixos d'intervenció de l'EDSCG i Entreculturas com: igualtat (pedagogia de les cures), empatia (pedagogia de la trobada), pensament crític (anàlisi crítica de la realitat) i el compromís (educar per a la participació).

Afavorir la **generació d'espais de reflexió i acció conscient en els grups juvenils** que partiquen de les competències i capacitats de joves de 12 a 18 anys per a ser agents de canvi, a través de pràctiques educatives tutoritzades durant el pla formatiu.

Aportar **recursos didàctics per avaluar i reconèixer les competències de ciutadania** adquirides mitjançant situacions d'aprenentatge d'EDSCG, identificant tant les emocions generades, les habilitats adquirides i el canvi d'actituds en els i les joves participants.

El recorregut pedagògic de l'itinerari proposat pot ser inclòs en les programacions curriculars d'educació formal de Secundària i Batxiller, ja que està vinculat a les noves estratègies educatives que promou la LOMLOE¹ l'objectiu principal de la qual és **promoure el desenvolupament de la personalitat, l'exercici ple dels DDHH i una ciutadania activa i democràtica en la societat actual.**

¹ Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

03

PENSAMENT CRÍTIC PER A LA CIUTADANIA

PENSAMENT CRÍTIC DAVANT ELS REPTES DEL SEGLE XXI

Fomentar el pensament crític en la joventut per evitar la desinformació i prendre consciència dels seus efectes en entorns físics i digitals és un repte que educadors i educadores hem d'incorporar en els nostres programes educatius, amb la finalitat de salvaguardar el benestar dels i les joves i de potenciar la seua participació ciutadana en els reptes globals del nostre temps (igualtat de gènere, defensa del medi ambient, migracions i interculturalitat, cultura de pau i dret a l'educació).

La metodologia que ací s'arregla s'ha construït a partir d'una pràctica realista i senzilla que pretén aportar eines educatives que formen persones preparades per a entendre la informació que reben i **preguntar i qüestionar el model social en què vivim, el qual prescindeix del pensament crític**. Tenim el deure d'educar a una generació amb multitud de capacitats per a enfrontar-se als reptes d'un futur incert, però que pot millorar si es "pensa bé".

Des d'Entreculturas considerem que la capacitat del pensament crític està vinculada a tres aspectes fonamentals del desenvolupament personal, fruit de la interacció permanent amb la realitat física (Offline) i amb la realitat digital i virtual (En línia):

01

Com ens sentim amb nosaltres mateixos i mateixes i la realitat que ens envolta.

02

Quins pensaments, creences i opinions tenim d'eixa realitat.

03

Quin lloc ocupem en el canvi que volem donar al món.

3 RUTES:

Per això, l'itinerari formatiu es compon de 3 rutes d'aprenentatge complementàries i interdependents que promouen el pensament crític com a competència de presa de decisions i actituds segures davant els riscos, vinculada als principals reptes i desafiaments globals del S. XXI:

01

PENSAMENT CRÍTIC DES DE L'EMOCIÓ:

Capacitat per a valorar les pròpies accions i gestionar els propis sentiments i desitjos davant els reptes actuals i els múltiples escenaris locals i globals.

PENSAMENT CRÍTIC DES DE LA NARRATIVA MENTAL:

Capacitat per a analitzar i comprendre informació de manera objectiva, respectar les necessitats, perspectives i accions d'altres persones i incidir en la generació de noves narratives inclusives.

02

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

Capacitat per a fomentar la reflexió grupal per abordar desafiaments i trobar solucions efectives i cooperatives a problemàtiques mediambientals, d'igualtat i intercultural.

03

Un dels enfocaments transversals de l'itinerari formatiu és potenciar situacions d'aprenentatge que donen l'oportunitat de crear l'experiència educativa des d'allò que els passa a les persones joves i, des d'allí, dibuixar horitzons comuns cap a un món més inclusiu, just i sostenible per mitjà d'anàlisi, relats o proposta que arrepleguen significats col·lectius. És a dir, el contingut i estructura de cada ruta d'aprenentatge està basada en una pedagogia que no situa a la joventut com a finalitat educativa, sinó com a protagonista de l'experiència pedagògica a partir del viscut.

El propòsit final és brindar un procés d'aprenentatge que desenvolupi de manera progressiva, un enfocament crític i reflexiu entorn de situacions d'actualitat, aconseguint una presa de decisions i una acció individual i/o col·lectiva conscient i compromesa amb el canvi. I aportar un mètode que permeti donar sentit als aprenentatges i proporcione el punt de partida per afavorir situacions d'aprenentatge rellevants i significatives, tant per a l'alumnat com per al personal docent.

Aquest itinerari inclou tot el necessari per a generar situacions d'aprenentatge, compostes per activitats d'exploració i sentit pràctic, que faciliten la connexió de coneixements i competències clau de pensament crític, participació i intel·ligència emocional en espais de participació juvenil vinculats als principals reptes i desafiaments globals del S. XXI, des d'enfocaments d'igualtat, intercultural i cura mediambiental¹

L'itinerari es conforma de 3 rutes d'aprenentatge, estructurades en dos mòduls vinculats als dos àmbits de socialització de la vida juvenil per a facilitar la creació d'espais participatius, dialògics i reflexius entorn de l'ús informat i crític d'internet, així com al foment de la creativitat, l'expressió oral i les emocions en el seu context socioeducatiu:

OFFLINE

Les situacions de desigualtat i injustícia en la societat actual requereixen analitzar de manera crítica, empàtica i proactiva les causes complexes que les originen per a exercir accions compromeses i conscients per part de joves, en el seu paper d'agents de canvi.

ONLINE

La desinformació i el consum d'oci digital són dos escenaris quotidians de la vida i les interrelacions de joves, on el pensament crític és imprescindible per a crear espais segurs i de benestar que els permeten exercir una ciutadania activa, crítica i compromesa davant els desafiaments de la societat.

Els continguts de l'itinerari formatiu s'estructuren en tres àmbits del pensament crític vinculats al pla emocional, mental i d'acció, en els quals es donen pautes de desenvolupament de continguts, reptes i competències per a la pràctica educativa en el foment d'aprenentatges significatius en els grups juvenils des de la perspectiva EDSCG i el marc que estableix la LOMLOE.

Per al desenvolupament de cada ruta d'aprenentatge s'ha tingut en compte les següents premisses:

- ✓ Parteixen de preguntes reptadores que obrin la possibilitat d'analitzar i qüestionar informació i/o suposicions des de diferents perspectives.
- ✓ Plantegen espais d'aprenentatge dinàmic d'exploració, indagació i creació que porten a un exercici compromés de ciutadania local i global.
- ✓ Contribueixen al desenvolupament d'una o diverses competències de ciutadania com: treball cooperatiu, responsabilitat, pensament analític, autoregulació emocional, entre altres.
- ✓ Generen l'oportunitat de dissenyar accions de sensibilització i/o mobilització en el seu entorn pròxim.
- ✓ Aporten les bases metodològiques per a innovar des de la seua estructura, contingut i enfocament per adaptar-les a qualsevol àmbit educatiu i grup juvenil.

¹ Vinculat als itineraris de treball de la Xarxa Violeta, Xarxa Verda i Xarxa Blava de la Xarxa Solidària de Joves.

ESQUEMA DE L'ITINERARI

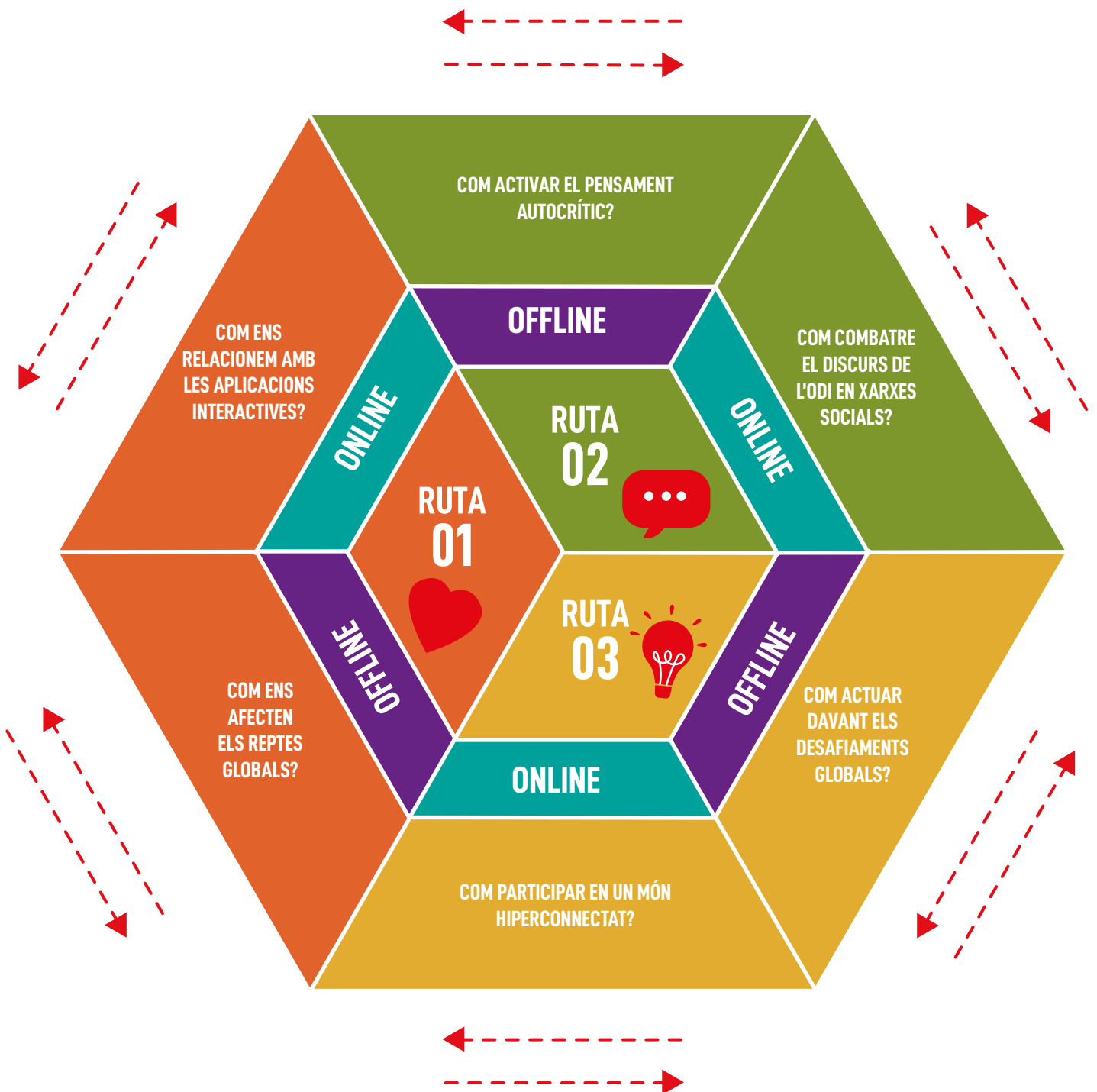
RUTA D'APRENTATGE:	01 Pensament crític des de l'emoció		02 Pensament crític des de la narrativa mental		03 Pensament crític per a l'acció	
ÀMBIT DE SOCIALITZACIÓ JUVENIL:	 OFFLINE	 ONLINE	 OFFLINE	 ONLINE	 OFFLINE	 ONLINE
REpte:	COM ENS AFECTEN ELS REPTES GLOBALS?	COM ENS RELACIONEM AMB LES APLICACIONS INTERACTIVES?	COM ACTIVAR EL PENSAMENT AUTOCRÍTIC?	COM COMBATRE EL DISCURS DE L'ODI EN XARXES SOCIALS?	COM ACTUAR DAVANT ELS DESAFIAMENTS GLOBALS?	COM PARTICIPAR EN UN MÓN HIPERCONNECTAT?
OBJECTIU DIDÀCTIC:	<p>Explorar les emocions sorgides davant situacions de risc, amb pensament crític.</p>	<p>Analitzar les emocions que sorgeixen en l'ús d'aplicacions interactives des del qüestionament crític.</p>	<p>Identificar i qüestionar pensaments propis limitants que influeixen en la socialització i participació col·lectiva juvenil en societat.</p>	<p>Verificar, examinar, analitzar i comprovar les fonts de la informació i amb això prendre decisions pensades, sentides i reflexionades que ajuden a actuar en conseqüència amb els valors de cada persona.</p>	<p>Crear una campanya d'incidència a través d'una ruta de pensament inspirada per un text clàssic.</p>	<p>Crear una campanya de sensibilització a través de l'humor crític.</p>

La metodologia de cada mòdul està pensada perquè forme un recorregut pedagògic autònom d'aproximació al pensament crític aplicat a la realitat amb un treball individual i col·lectiu que facilita l'exploració de coneixements, emocions i pràctiques en diferents situacions. Finalment, hi ha un exercici final que implica la creació de propostes crítiques a reptes actuals de l'àmbit juvenil guiats pels itineraris de treball (Xarxa Violeta, Xarxa Verda, i Xarxa Blava) de la Xarxa Solidària de Joves.

Per acabar, cada ruta disposa de material complementari realitzat per Entreculturas per aprofundir en els continguts de cada mòdul, estimulant i incentivant la reflexió, l'anàlisi i el pensament crític. I per a incentivar que cada activitat de l'itinerari promoga el pensament crític més enllà del seu contingut, s'annexa una [GUIA BREU PER AL DIÀLEG REFLEXIU EN ESPAIS SOCIOEDUCATIUS \(Pàg.: 13\)](#)

POSSIBLES RUTES DE L'ITINERARI

Cada activitat o mòdul didàctic que conformen les rutes d'aprenentatge, poden ser seleccionades i dutes a terme de manera independent, d'acord amb el perfil i les característiques del grup participant, donant llibertat a l'equip educatiu per a dissenyar i desenvolupar una ruta pròpia que responga als interessos i necessitats del grup.

A CONTINUACIÓ ET DEIXEM ALGUNS CRITERIS QUE PODRIEN INSPIRAR POSSIBLES ITINERARIS DEL PLA FORMATIU BASANT-SE EN:

L'ÀMBIT DE SOCIALITZACIÓ DEL GRUP JUVENIL:

Desenvolupament d'activitats ONLINE o OFFLINE de cada Ruta.

ELS REPTES DEL GRUP JUVENIL:

Desenvolupament d'activitats que responguen a reptes significatius que abasten aspectes actuals de la vida del grup.

LES COMPETÈNCIES CLAU:

Desenvolupament d'activitats que responguen amb eficàcia als reptes del segle XXI plantejats com a projecte de centre, departament o pla anual de grup.

D'altra banda, tal com s'ha indicat abans, aquest recurs es dirigeix a enfortir les propostes educatives de l'àmbit de l'educació formal i no formal. Per a això s'han tingut en compte les següents premisses:

EDUCACIÓ FORMAL

- ✔ **Tant el contingut com els mètodes estan orientats a utilitzar-se entre les etapes d'Educació Secundària i Batxiller.**
- ✔ **El recurs té en compte les estratègies educatives que promou la LOMLOE i inclou les competències vinculades a respondre amb eficàcia als reptes del segle XXI.**
- ✔ **Es promou l'ús de recursos en diferents suports i formats, tant analògics com digitals.**
- ✔ **Les accions proposades en les situacions d'aprenentatge tenen una duració màxima de 50 minuts perquè tinguin cabuda en una sessió d'aula.**
- ✔ **Serveix com a suport als plans de convivència, benestar i participació dels centres educatius.**

EDUCACIÓ NO FORMAL

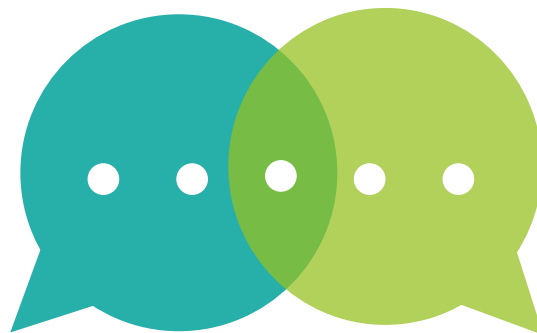
- ✔ **El disseny de les activitats ha tingut en compte la possibilitat de realitzar-les de manera consecutiva o interdependent.**
- ✔ **El contingut i els mètodes plantejats contribueixen al desenvolupament d'una o diverses competències de ciutadania.**
- ✔ **Cada repte educatiu proposat implica la comunicació i representació d'estratègies, processos i solucions de manera lúdica, col·laborativa i inclusiva.**
- ✔ **La proposta didàctica planteja dinàmiques que fan sentir als i les participants ser part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com global.**
- ✔ **Complementa propostes i programes de participació juvenil.**

GUIA BREU PER AL DIÀLEG REFLEXIU EN ESPAIS SOCIOEDUCATIUS

el resultado Cada activitat plasmada en l'itinerari formatiu, incentiva un espai per al diàleg com a exercici col·lectiu per aprofundir sobre una pregunta o repte proposat, proposant diferents tècniques, eines i mètodes per a potenciar en joves diversitat de respostes reflexives construïdes a partir dels seus propis sabers, inquietuds, capacitats i confrontació de diferents hipòtesis aportades en el grup.

La dinàmica del diàleg reflexiu possibilita al grup aprofundir sobre diferents perspectives entorn d'una pregunta, conèixer diferents idees, articular opinions de manera clara i precisa, plantejar preguntes addicionals, escoltar l'altre, vincular unes idees amb unes altres, i finalment, sintetitzar o analitzar el resultat global del diàleg obert entorn de la temàtica abordada.

A continuació s'indiquen alguns elements a tindre en compte per a propiciar un diàleg reflexiu respectuós, responsable i propositiu:

✔ **DIÀLEG ENRIQUIDOR:** motivar la participació a través de l'aportació d'idees i preguntes diferents per part del grup i no sols de l'equip educatiu. A més donar suport al canvi d'opinió de les persones aportant raons que porten a comprendre la flexibilitat del pensament.

✔ **DIÀLEG QÜESTIONADOR:** potenciar de manera respectuosa la problematització d'idees, donant peu a la possibilitat d'identificar creences limitants que estan incidint en el nostre estil de vida sense ser del tot conscients.

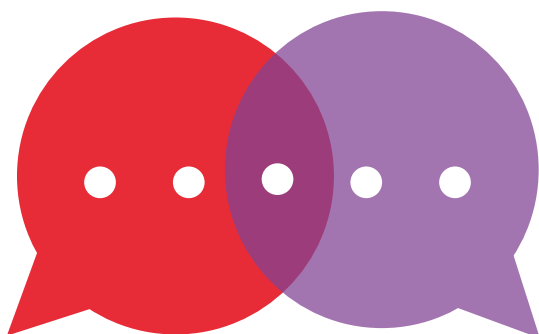
✔ **DIÀLEG PACIENT:** promoure la capacitat reflexiva i la paciència per a tractar qüestions problemàtiques que a vegades plantegen situacions en les quals se superposen o es contradueixen valors que ens agradaria respectar i dificulta la presa de decisions.

✔ **DIÀLEG VALENT:** incentivar la comprensió que no hi ha error o resposta correcta per a tot, tan sols una situació, repte o pregunta que dona peu a pensar sense por a l'error o a la incapacitat.

✔ **DIÀLEG COL·LECTIU:** motivar l'interés per les opinions alienes, incentivant l'escolta activa a idees noves o fins i tot estranyes, per a incorporar-les al diàleg.

✔ **DIÀLEG EMOCIONAL:** promoure l'observació de les respostes emocionals que susciten les preguntes o els reptes i l'acció d'expressar idees o actuar davant ells.

✔ **DIÀLEG CONSENSUAT:** possibilitar un espai facilitador per a la indagació de l'anàlisi del problema o repte de manera col·lectiva arribant a decidir sobre una conclusió grupal a oferir.

✔ **DIÀLEG INCLUSIU:** repartir la paraula i incentivar l'escolta, per assegurar la participació de totes les persones, en particular aquelles que tenen menys experiència aportant les seues opinions en col·lectiu.

✔ **DIÀLEG COMPRESIBLE:** contribuir a la comprensió de les aportacions de les i els joves per tot el grup, mitjançant la comprovació de la informació transmesa, la consulta de l'enteniment per part del grup i el suport a l'emissor de l'explicació d'una forma enriquidora i comprensible per a totes les persones participants.

01

PENSAMENT CRÍTIC DES DE L'EMOCIÓ:

ODS:

INTENCIÓ EDUCATIVA:

La intenció final d'aquesta ruta d'aprenentatge és aportar eines que permeten vincular les habilitats de pensament crític amb la intel·ligència emocional per a poder avaluar objectivament la informació que aporten les emocions davant la presa de decisions, gestionar millor la resposta emocional davant diferents desafiaments i expressar les emocions de manera assertiva per a resoldre problemes i enfrontar situacions de risc.

Com ens afecten els reptes globals?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- Desenvolupar hàbits de vida saludable a partir de la comprensió del funcionament de l'organisme i la reflexió crítica sobre els factors interns i externs que incideixen en ella, assumint la responsabilitat personal en la promoció de la salut pública.
- Exercitar la sensibilitat per a detectar situacions d'inequitat i exclusió des de la comprensió de les seues causes complexes, per a desenvolupar sentiments d'empatia i compassió.
- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorant la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.

PROPOSTA DIDÀCTICA

Per a generar un espai d'aprenentatge que permeta a les i els joves explorar les emocions sorgides davant situacions de risc amb pensament crític, es reuneix el grup i es presenta la temàtica a abordar a partir de l'exposició de targetes temàtiques vinculades a la vida social ([Annex 01](#)).

Es demana al grup que, en silenci, identifique possibles emocions de les persones que viuen les situacions descrites en cada targeta. Es podrà exposar les targetes en l'espai físic de l'activitat i aportar notes adhesives a les i els participants per a posar les emocions, de manera anònima, en els marges de les targetes.

Per analitzar les emocions que sorgeixen en les situacions reflectides en les targetes es proposa obrir un diàleg obert i constructiu amb les següents preguntes:

- ❓ Quines emocions i/o sentiments, considereu que estan més presents en les situacions que viuen aquestes persones joves?
- ❓ Quina emoció és la més repetida i quina creuen que és la causa?
- ❓ Creuen que les emocions sorgides en cada situació impedeix o dificulta a les persones aplicar un pensament eficaç en la resposta a cada situació? Podrien enumerar algunes emocions que dificulten el procés d'analitzar i qüestionar la realitat per a abordar-la de la millor manera?
- ❓ Quines estratègies o tècniques coneixen per poder executar un enfocament més crític i analític en la resposta a cada situació?

Es inevitable sentir emociones a la hora de analizar y responder a la realidad, por eso muchas veces respondemos desde la acción-reacción. Pero el pensamiento crítico necesita de la regulación emocional para poder razonar de manera eficaz las situaciones vividas.

Sabrien identificar situacions quotidianes en les quals se'ls dificulta incorporar el pensament crític en la resposta a un problema sobrevingut o una situació difícil? Per acompanyar la reflexió a aquesta pregunta es pot suggerir als i les participants pensar en situacions quotidianes que presenten una dificultat en els següents àmbits:

- A. Igualtat de gènere
- B. Cultura de pau
- C. Dret a l'educació
- D. Defensa del medi ambient
- E. Migracions

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Les situacions proposades es poden crear d'acord amb el perfil del grup amb el qual es treballa o sobre la base d'una temàtica específica.
- L'activitat genera l'oportunitat també de treballar la interculturalitat, la diversitat i els estereotips entorn de diferents grups socials, analitzant la seua influència significativa en la construcció d'una societat inclusiva.
- És important que les preguntes siguen potenciadores d'un diàleg obert i respectuós que prevalga l'empatia i l'escolta activa per al seu bon desenvolupament.
- El grup és lliure d'enfocar el diàleg en allò que necessiten aprofundir, deixant llibertat per ampliar, enfortir o continuar aquestes i altres temàtiques sorgides en següents sessions grupals.
- A continuació s'indiquen els àmbits corresponents a cadascuna de les temàtiques de les targetes, per a facilitar a l'equip educatiu l'acompanyament als processos reflexius sorgits durant l'activitat **(Veure text complet en targetes de l'Annex 01):**
 - Com se sent una jove quan sent por en tornar sola a casa... (igualtat de gènere).
 - Com se sent un o una jove quan veu que el clima no para de canviar a la seua ciutat... (defensa del medi ambient).
 - Com se sent un jove quan sap que eixe dia es donarà... (igualtat de gènere).
 - Com se sent un o una jove quan veu conflictes en el seu barri derivats de... (interculturalitat i migracions).
 - Com se sent un o una jove quan està en una conversa en la qual s'està criticant... (interculturalitat i migracions).
 - Com se sent un o una jove quan veu un vídeo sobre els efectes del canvi climàtic... (defensa del medi ambient).
 - Com se sent un o una jove quan veu com les seues amigues i amics no continuen estudiant perquè... (dret a l'educació).
 - Com se sent un o una jove quan veu vídeos sobre... (cultura de pau).

- Com se sent un o una jove quan veu vídeos d'influenciadors/influenciadores sobre... (igualtat de gènere).
- Com se sent un o una jove en veure comptes en Instagram sobre... (igualtat de gènere i cultura de pau).

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot sol·licitar que les persones que conformen el grup escriguen en targetes situacions difícils o desafidores que hagen viscut elles o persones pròximes i treballar-les amb el grup de manera respectuosa per a incentivar l'exercici responsable de la ciutadania des del desenvolupament de l'autonomia moral i la personalitat de les i els participants.
- **LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar l'expressió oral amb correcció i adequació al context i motivar interaccions comunicatives cooperatives i respectuoses en l'intercanvi d'informació i la transmissió d'opinions.
- **GEOGRAFIA I HISTÒRIA:** pot adaptar les situacions descrites en l'exercici a una dimensió històrica i cultural concreta, per a donar a conèixer, valorar i respectar la diversitat de la societat en altres èpoques de la història amb l'objectiu de fomentar la convivència democràtica.

Com ens relacionem amb les aplicacions interactives?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- **Desenvolupar hàbits de vida saludable a partir de la comprensió del funcionament de l'organisme i la reflexió crítica sobre els factors interns i externs que incideixen en ella, assumint la responsabilitat personal en la promoció de la salut pública.**
- **Analitzar de manera crítica i aprofitar les oportunitats de tota mena que ofereix la societat actual, en particular les de la cultura digital, avaluant els seus beneficis i riscos i fent un ús ètic i responsable que contribuïska a la millora de la qualitat de vida personal i col·lectiva.**
- **Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.**

PROPOSTA DIDÀCTICA

L'actualitat ens desborda amb moments reptadors per a l'educació juvenil, on allò virtual s'està empoderant del panorama real. El desenvolupament tecnològic, els descobriments del funcionament del cervell en neurociència i les noves metodologies pedagògiques han de convergir en un posicionament comú per aportar eines a les i els joves per afrontar el futur de manera més conscient.

Les "circumstàncies virtuals" que consumeixen molts i moltes joves bloquegen els mecanismes de pensament crític que requereixen temps, calma i distància per a ser processats. No són pocs els estudis científics que posen èmfasis en la deterioració de la salut mental arran de l'ús de mitjans digitals (xarxes socials principalment) des de primerenca edat.

Acompanyar a joves en l'exercici de comprensió sobre l'"enganxament al contingut virtual de les xarxes socials" és oferir l'oportunitat d'entendre el seu contingut des d'un exercici intel·lectual que no tinga tanta càrrega emocional.

Les emocions estan orientades a generar una acció que done una resposta adaptada a les circumstàncies que es viuen i això ho coneixen molt bé els qui dissenyen els sistemes d'oci en línia i/o aplicacions interactives de comunicació i entreteniment, que segresten les emocions en un circuit de recompensa (reforç intermitent) que sap mantindre la motivació a curt i llarg termini en la cerca activa de la recompensa promesa.

Mentre la realitat és lenta i impredecible, els entorns digitals ofereixen velocitat, acció, llums, sons i interacció permanent, la qual cosa activa el cervell i estimula el circuit de recompensa en una muntanya russa emocional difícil de superar.

Per analitzar les emocions que sorgeixen en l'ús d'aplicacions interactives i analitzar els diferents elements que componen aquests sistemes, es proposa una reflexió-investigació que facilite qüestionar el paper o necessitat d'aquestes eines interactives en la població jove i buscar alternatives per al bon ús d'aquestes, a través de les següents pautes:

1. Conformar equips de 2-4 persones en el grup.
2. Facilitar a cada grup una targeta amb el nom d'una aplicació d'interacció o entreteniment que l'equip educatiu considere que coneixen totes les persones integrants del grup. Exemples:
 - A. **Xarxes Socials:** Facebook, Instagram, Tik Tok, Bereal...
 - B. **Missatgeria Instantània:** WhatsApp, Telegram, Discord...
 - C. **Estríming de Contingut:** YouTube, Netflix, Spotify, Twitch...
 - D. **Jocs Mòbils:** Candy Crush, Subway Surfers, Sims, Roblox...
3. Aportar les següents premisses d'anàlisi de l'aplicació perquè cada grup realitze una investigació que partisca dels sabers del propi grup i de dades fiables dels últims informes d'ús d'aplicacions interactives per joves entorn de les següents qüestions:

- ① **Quines emocions poden sentir els i les joves durant l'ús de l'aplicació?**
- ② **Quins elements de l'aplicació poden facilitar l'addicció al seu ús?**
- ③ **Quins efectes físics i psicològics pot causar l'ús excessiu de l'aplicació?**
- ④ **Utilitzant el pensament crític, enumerar actituds i comportaments que identifiquen que un o una jove pot tindre addicció a aquesta aplicació.**

Com s'ha introduït abans, s'ha documentat amb estudis científics que l'ús de "aplicacions interactives" des de primerenca edat pot modelar el cervell, des del seu ús excessiu, complicant el desenvolupament maduratiu de la persona en l'anàlisi de la realitat i, per tant, en la presa de decisions que donen sentit a la seua vida.

Detalladament, una conducta addictiva a aquesta mena d'aplicacions es defineix com la incapacitat d'una persona a resistir-se a la temptació d'usar aquests elements en la seua quotidianitat, és a dir, una alteració en el control de l'impuls molt similar a l'addicció a substàncies. Les seues conseqüències afecten no sols nivell psicològic sinó a la vida social, acadèmica i professional, manifestant-se amb alteracions de l'estat d'ànim, reducció de la tolerància, impulsivitat i cerca del conflicte. Saber valorar quan s'experimenta "addicció" és important, per a demanar suport a xarxes familiars, educatives i socials quan s'identifique un desig incontrolat.

A més, acompanyar l'ús d'aplicacions interactives de manera reflexiva, permet a les persones joves avaluar i diferenciar entre l'aportació de l'ús de les aplicacions del que no li és útil d'aquestes, així com extraure aprenentatges que ajuden a millorar les seues estratègies i presa de decisions a l'hora d'afrontar una situació en la vida real.

Sabent el paper de les emocions i el pensament crític en l'ús d'aplicacions interactives de joc es pot preguntar a grup **quines alternatives se'ls ocorre per acompanyar el bon ús de les mateixes en l'etapa juvenil.**

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Es pot reflexionar sobre emocions i habilitats de pensament crític implícites en l'ús de les aplicacions interactives que estiguen molt presents en el grup, de manera que la reflexió final aportació l'enriquiment de diferents perspectives entorn d'un mateix joc.
- Se suggereix facilitar al grup els recursos de cerca d'informació fiable i contrastada de la [pàg. 29](#).
- Al mateix temps es pot ampliar la reflexió analitzant l'accés i les possibles conductes addictives de la població jove, a través de l'ús d'aplicacions interactives, a temàtiques com: la pornografia, el consum innecessari, la comparació amb models d'imatge corporals, entre altres...

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatòria:

- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot aprofundir amb els i les participants el desenvolupament de reflexions autònomes sobre la pràctica i l'ús de les xarxes i les aplicacions interactives en els modes de vida actuals, i els problemes relacionats amb l'exercici dels drets individuals, a través d'un diàleg respectuós entre participants.
- **LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar la comprensió, interpretació i valoració amb actitud crítica de l'experiència d'ús d'aplicacions interactives per a motivar la participació en el diàleg comú i en la construcció de coneixement col·lectiu.
- **MATEMÀTIQUES:** pot enriquir la reflexió des de la cerca de dades de fonts d'organismes oficials o periodisme contrastat per part dels i les joves. Aportant una oportunitat per a treballar la competència d'interpretació de mètodes i resultats científics de manera crítica per a compartir i construir nous coneixements.
- **TECNOLOGIA I DIGITALITZACIÓ:** pot acompanyar a la identificació de riscos per adoptar mesures preventives en usar les tecnologies digitals i per a prendre consciència de la importància i necessitat de fer un ús crític, legal, segur, saludable i sostenible d'aquestes tecnologies.

MATERIALS REDEC PER A ENRIQUIR

- **Cura de la Salut mental:** activitats per a treballar promoure el desenvolupament de competències emocionals en els i les joves que permeta estats d'ànim socials favorables, que exposen comportaments adequats per al procés educatiu com a base per al seu creixement personal mitjançant el desenvolupament i pràctica de valors.
- **Guia per al desenvolupament d'habilitats socioemocionals per a la participació:** claus per a l'acompanyament emocional a xiquets, xiquetes, joves i adolescents (NNJA), exemples d'activitats/accions que ens poden servir per a treballar amb els i les NNJA, així com una aproximació teòrica a la importància del treball en educació emocional per a la participació.

PENSAMENT CRÍTIC DES DE L'EMOCIÓ:

ANNEX

01

COM SE SENT UNA JOVE QUAN SENT POR EN TORNAR SOLA A CASA TARD DESPRÉS D'EIXIR A LA NIT.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU QUE EL CLIMA NO PARA DE CANVIAR A LA SEUA CIUTAT, I CADA VEGADA FA MÉS CALOR O MÉS FRED EN MOMENTS EN ELS QUALS NO SOLIA FER-HO.

COM SE SENT UN JOVE QUAN SAP QUE EIXE DIA ES DONARÀ EN L'INSTITUT EL QUART TALLER SOBRE IGUALTAT DE GÈNERE DEL QUE VA DE CURS.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU CONFLICTES EN EL SEU BARRI DERIVATS DE LA CONVIVÈNCIA ENTRE PERSONES DE DIFERENTS ÈTNIES.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN ESTÀ EN UNA CONVERSA EN LA QUAL S'ESTÀ CRITICANT L'ARRIBADA DE NOVES PASTERES A ESPANYA, O UN NOU INTENT DE SALTAR A LA TANCA FRONTERERA DE MELILLA.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU UN VÍDEO SOBRE ELS EFECTES DEL CANVI CLIMÀTIC EN EL MÓN, EN EL QUAL APAREIX UNA DATA PRÒXIMA EN LA QUAL ELS EFECTES DEL MATEIX COMENÇARAN A SENTIR-SE AMB MÉS FORÇA.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU COM LES SEUES AMIGUES I AMICS NO CONTINUEN ESTUDIANT PERQUÈ TROBEN TREBALLS POC QUALIFICATS, PERÒ EN ELS QUALS GUANYEN UN BON SOU.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU VÍDEOS SOBRE EL GENOCIDI QUE ESTÀ OCORRENT A PALESTINA.

COM SE SENT UN O UNA JOVE QUAN VEU VÍDEOS D'INFLUENCIADORS/INFLUENCIADORES SOBRE MASCULINITAT HEGEMÒNICA, EN EL QUAL SE'LS DONA CONSELLS SOBRE COM SER FORTS, COMPETITIVS I NO MOSTRAR LES SEUES EMOCIONS PER A TRIOMFAR EN LA VIDA.

COM SE SENT UN O UNA JOVE EN VEURE COMPTES EN INSTAGRAM SOBRE CONSELLS DE BELLESES, EN ELS QUALS APAREIXEN COSSOS TOTALMENT NORMATIUS.

02

PENSAMENT CRÍTIC DES DE LA NARRATIVA MENTAL

ODS:

INTENCIÓ EDUCATIVA:

La intenció final d'aquesta ruta d'aprenentatge és aportar eines que permeten acompanyar a les persones joves a reconèixer, acceptar i valorar la raó, com a procés de pensament i reflexió interna de la informació, per a la comprensió dels problemes i la presa de decisions de com abordar-los, des d'accions vinculades als valors propis i els drets de les persones en societat.

Com activar el pensament autocrític?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- Desenvolupar hàbits de vida saludable a partir de la comprensió del funcionament de l'organisme i la reflexió crítica sobre els factors interns i externs que incideixen en ella, assumint la responsabilitat personal en la promoció de la salut pública.
- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorant la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.

PROPOSTA DIDÀCTICA

El pensament autocrític és una competència d'intel·ligència intrapersonal que mostra la capacitat per a reflexionar sobre els propis pensaments i comportaments, analitzant les seues causes i conseqüències en la interacció amb el món que ens envolta.

Per a generar un espai d'aprenentatge que permeta a les i els joves **identificar i qüestionar pensaments propis limitants que influeixen en la seua socialització i participació col·lectiva en societat**, es brinda una tècnica neurolingüística que enriqueix la labor educativa d'acompanyament en la participació, per a fomentar un pensament més flexible, creatiu i resolutiu davant situacions de repte en el seu dia a dia.

- En un primer moment es convida al grup a asseure's còmodament amb paper i boli en un espai habilitat per a això.
- Se sol·licita als i les participants que, de manera individual i anònima, identifiquen una idea

negativa, estereotip o prejudici que tinguen, o hagen tingut en la seua infància, en relació a una temàtica global. Les idees/estereotips/ prejudicis poden estar vinculades a:

- ➔ Igualtat de gènere.
- ➔ Defensa del medi ambient.
- ➔ Interculturalitat o migracions.
- ➔ Cultura de pau.
- ➔ Dret a l'educació.

- Es poden posar exemples per a facilitar la generació d'idees: "El canvi climàtic no és tan greu", "La convivència entre persones distintes és sempre problemàtica", "Amb el feminisme els homes estem sent atacats i perdent drets", "La guerra és inevitable entre Estats", "Estudiar no serveix de tant", "No es pot fer res per a canviar les coses".
- S'indica al grup que poden apuntar "el pensament negatiu" en un quadern o paper, iniciant la frase per:

- ➔ No és possible...
- ➔ No es pot fer res respecte a...
- ➔ Les persones "X" són "X"...
- ➔ No soc capaç de...

Saber preguntar és una qüestió clau amb un valor fonamental com servir de guia per a la cerca de la veritat. En eixe sentit, les preguntes ben formulades ofereixen la possibilitat de trobar el coneixement que alberguem en el nostre interior.

Pel que una vegada escrit el pensament negatiu se sol·licita als i les participants respondre a les següents preguntes de forma ordenada:

- ① 1- Com creus que s'ha creat aquest pensament sobre tu?
- ② 2- A quin tipus d'accions et porta eixe pensament? Quines conseqüències tenen sobre tu i sobre el teu entorn?
- ③ 3- La teua família i amigats pensen el mateix que tu?
- ④ 4- Què et fa sentir eixe pensament?
- ⑤ 5- Com et sentiries sense eixe pensament? Quines accions faries si no tingueres eixe pensament?
- ⑥ 6 - Què t'estàs perdent per culpa d'eixe pensament?

Es demana al grup que voluntàriament compten les seues respostes en cadascuna de les preguntes realitzades i que intercanvien impressions i reflexions individuals aportades per l'exercici anterior.

Per aprofundir en les tècniques de Programació Neurolingüística, però de manera grupal, es pot obrir un segon espai de reflexió per ajudar a reforçar la sensació de seguretat dels i les joves per a trobar solucions davant un problema o por. Són preguntes poderoses, les quals no són una simple eina, sinó una manera d'educar, fomentar l'aprenentatge i el desenvolupament del pensament crític.

Per a això reunirem el grup en un cercle i els demanarem que trien "Una situació global que els faria por afrontar en grup". Exemple: un desastre natural causat pel canvi climàtic, un desplaçament forçós causat per un conflicte armat, una fugida per un atac violent discriminatori...

Una vegada triada la situació per unanimitat, es proposa obrir un diàleg obert i constructiu amb les següents preguntes:

- ① Què t'ajudaria en eixe moment?
- ② On o a qui podríeu demanar suport per a superar la situació?

- ① Què necessiteu si us bloquegeu com a equip davant la solució al problema o situació difícil viscuda?
- ② Per on podríeu començar a afrontar la situació?
- ③ Enumerar 3 possibles passos a donar per a solucionar el problema.

És important generar reflexions individuals i col·lectives entorn de la capacitat humana de resoldre problemes a través d'una comunicació afectiva i efectivament amb nosaltres mateixos i amb les persones que ens envolten, per a #qüestionar-nos els nostres pensaments en el nostre exercici participatiu.

Per aportar una eina de comunicació afectiva, es demana a tot el grup que reformulen el pensament negatiu utilitzat en el primer exercici en una afirmació positiva. Per a això, escriuran una frase que comence per:

- ➔ És possible...
- ➔ Es pot fer alguna cosa respecte a...
- ➔ Les persones "X" són "X"...
- ➔ Soc capaç de...

Exemple: Jo soc capaç d'aprendre a conèixer altres persones diferents a mi per a integrar-les de manera respectuosa en el meu entorn.

Per a finalitzar l'exercici, s'anima a totes les persones participants a escriure la seua afirmació en una targeta que poden portar sempre amb ells i elles o que poden penjar en una sala comuna, perquè totes les persones no oblidem mai tot el que és POSSIBLE, tot del que són CAPACES i tot el que les persones poden arribar a SER.

Es pot tancar l'activitat amb una reflexió grupal entorn de l'aportació social **que pot fer el "canvi de pensaments i actituds" en la construcció d'una societat diversa, inclusiva i justa.**

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

L'activitat ofereix una experiència vivencial que permet a les i els participants arribar a les seues pròpies reflexions crítiques, enriquint un diàleg col·lectiu posterior guiat per l'educador/al fet que pot enfocar-se cap a una participació inclusiva, igualitària, intercultural, entre altres.

En la reflexió guiada, és important recordar els tres pilars de la participació: saber, poder i voler que podeu trobar en la Guia [Educar per a Participar](#). No solament el canvi del pensament ens pot portar a participar, també recordar que necessitem garantir la informació i els espais/oportunitats de participació accessibles, inclusives, etc.

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar l'expressió oral amb correcció i adequació al context i motivar interaccions comunicatives cooperatives i respectuoses en l'intercanvi d'informació i la transmissió d'opinions.
- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot potenciar l'anàlisi pròpia d'autoavaluació sobre el procés d'aprenentatge als i les joves.
- **MATEMÀTIQUES. EDUCACIÓ FÍSICA, EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL, FÍSICA I QUÍMICA I ALTRES:** poden adequar i aplicar les tècniques arreplegades en l'activitat, centrant-se en els pensaments negatius que solen dificultar el ple desenvolupament de capacitats en cada matèria.

MATERIALS REDEC PER A ENRIQUIR

- [Guia «Interculturalitat Crítica i Antiracisme: Abordant les migracions i la diversitat amb joves»:](#) conceptes clau i eines pràctiques per a treballar amb grups de joves en matèria de migracions i diversitat, així com exercicis d'autoavaluació i qüestionaris de reflexió mitjançant els quals revisar les pròpies perspectives entorn de la diversitat cultural i les narratives migratòries.
- [Un Món de Decisions:](#) proposta didàctica per a treballar qüestions com ara la legitimitat del poder, com s'exerceix eixe poder i la necessitat d'una bona governança global per a erradicar la pobresa i la desigualtat, així com per a garantir la sostenibilitat ambiental.

Com combatre el discurs de l'odi en xarxes socials?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- **Analitzar de manera crítica i aprofitar les oportunitats de tota mena que ofereix la societat actual, en particular les de la cultura digital, avaluant els seus beneficis i riscos i fent un ús ètic i responsable que contribuïska a la millora de la qualitat de vida personal i col·lectiva.**
- **Entendre els conflictes com a elements con-naturalis a la vida en societat que han de resoldre's de manera pacífica.**
- **Cooperar i con-viure en societats obertes i can-viants, valorant la diversitat personal i cultu-ral com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.**
- **Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.**

PROPOSTA DIDÀCTICA

En l'actualitat els plantejaments basats en la negació de realitats òbvies com la violència de gènere o el canvi climàtic; o el ressorgir de discursos d'odi davant persones migrants, dones feministes o persones del col·lectiu LGTBI+, disposen de major legitimitat social, gràcies a la seua presència mediàtica.

*La tecnologia ajuda a manipular la informació amb facilitat i les xarxes socials a difondre noves formes de contingut que resulten molt fàcils de creure. El pensament crític ajuda a **verificar, examinar, analitzar i comprovar les fonts de la informació i amb això prendre decisions pensades, sentides i reflexionades que ajuden a actuar en conseqüència amb els valors de cada persona.***

En aquest cas, es proposa realitzar una activitat per analitzar mites i desinformació relatives als referents juvenils vinculats a discursos legitimats com: "la gent jove ha perdut el nord", "ja ningú treballa com abans", "aquest/a és un vague milionari", "és un xiquet/a de mamà i papà", "no tenen valors", "jo a la seua edat ja estava treballant intensament"

Es demana al grup que en equips de 2-3 persones, trien un o una jove referent de l'àmbit públic: del món de la moda, de l'esport, de la música, de la televisió, del cinema, de les xarxes socials (influenciadors, youtubers...) o dels videojocs.

Es dona un temps perquè cada equip elabore una llista de qualitats de les persones referents triades per a l'activitat i es demana que posteriorment facen una altra llista identificant contingut en les seues xarxes socials que promoguen l'odi o els discursos negacionistes en el contingut elaborat pels seus seguidors o seguidores en referència a les publicacions de les persones referents.

S'obri un espai de presentació i intercanvi de perfils referents seleccionats, qualitats que posseeixen en l'àmbit on són models de referència per a altres persones i el contingut de rebuig i/o prejudicis que trobem en la interacció amb els seus seguidors o seguidores en les seues Xarxes Socials.

L'educador/a pot portar, abans o després de l'activitat, exemples de discursos d'intolerància i d'odi cap a persones i col·lectius migrants, LGTBI+, persones refugiades, persones racialitzades i de diferents creences, entre altres, per a enriquir el debat com:

- ➔ **El jove esportista Dennis González Boneu, campió d'Europa de natació artística (2024), que va rebre en les xarxes socials missatges homòfobs i d'odi.**
- ➔ **La jove cantant d'Eurovisió, Eleni Foureira que va ser assetjada sexualment per un fan que va intentar fer-li una besada durant un concert a Grècia.**

➡ **L'esportista Vinicius Júnior què va rebre insults racistes durant un partit de Lliga.**

➡ **La presentadora, Cristina Pedroche, rep insults després de fer públic una depressió postpart.**

Per a completar l'exercici reflexiu es proposa al grup identificar els diferents danys causats pel discurs d'odi que poden afectar les persones (en forma de mal psicològic) i als grups, comunitats i societat en general (en forma d'erosió dels drets i els béns públics), reflexionant al seu torn, sobre el seu rol en la reproducció d'aquests discursos i el posicionament actual que tenen cap a aquests.

L'activitat, pot acompanyar-se d'un exercici propositiu que evidencie la responsabilitat que la joventut pot prendre per afavorir discursos inclosius que contribuïsqen al reconeixement de les diferències i diversitats en les xarxes socials, des de la corresponsabilitat en l'edició i difusió de missatges d'interacció amb altres persones. Per a això es proposa elaborar un llistat de **possibles accions que puguen fer de manera individual i grupal per a contrarestar el discurs d'odi en xarxes.**

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Es pot iniciar l'activitat amb antelació, sol·licitant la informació mediàtica del jove referent en una sessió anterior, de manera que l'activitat es desenvolupe amb el material identificat i treballat per a la presentació i intercanvi grupal.

Per a fer efectiu la responsabilitat individual i col·lectiva d'usar informació fiable i contrastada sobre persones, situacions o contextos, es facilita un document amb criteris a tindre en compte en l'ús de fonts d'informació ([Annex 2](#)).

Les propostes sorgides al final de l'activitat poden formar part d'un decàleg d'accions compromeses exposades en espai físic de treball, com a eina per a fomentar la col·laboració i el compromís cap a societats més justes, inclusives i tolerants.

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatòria:

- **LLENGUA CASTELLANA, COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar la comprensió, interpretació i valoració amb actitud crítica de textos orals, escrits, signats o multimodals per a participar en diferents contextos de manera activa i informada i per a construir coneixement.
- **TECNOLOGIA I DIGITALITZACIÓ:** pot ajudar a identificar riscos i adoptar mesures preventives en usar les tecnologies digitals per a prendre consciència de la importància i necessitat de fer un ús crític, legal, segur, saludable i sostenible d'aquestes tecnologies.
- **EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL:** poden incentivar que la presentació de persones referents i discursos d'odi vinculats a les seues figures públiques siga a través de diferents expressions artístiques, curtmétratges o documentals realitzats en grup i/o en col·laboració amb familiars, amistats i comunitat educativa.

PENSAMENT CRÍTIC DES DE LA NARRATIVA MENTAL:

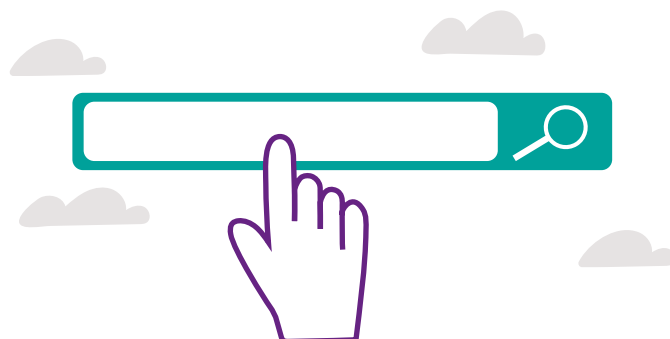
ANNEX

02

Críteris a tindre en compte en l'ús de fonts d'informació

Per a brindar l'oportunitat de fer efectiu la responsabilitat individual i col·lectiva d'usar informació fiable i contrastada sobre persones, situacions o contextos, a continuació, es faciliten estratègies bàsiques en el desenvolupament de competències digitals i informacionals en població jove en relació amb la cerca digital i contrast d'informació fiable, veraç i amb drets.

01 Ús de fonts d'informació fiables:

- Pàgines web d'organismes públics referents
- Pàgines de periodisme contrastat i per a detectar notícies falses
- Cercadors acadèmics i bases de dades de continguts científics com: Google Acadèmic, La Referència (La Xarxa Federada de Repositoris Institucionals de Publicacions Científiques), Dialnet, SciELO, entre altres.
- Cercadors d'informació especialitzada com: Redalyc, Chemedica, entre altres.

02 Contrastar la informació trobada, per a identificar possibles faules informatives.

03 Verificar la qualitat de les fonts bibliogràfiques digitals, contrastant entre diverses fonts davant l'existència de diversitat d'explicacions respecte a una mateixa realitat.

04 Citar l'autoria de la informació recaptada en tots aquells treballs, propostes i projectes que es realitzen de manera individual o grupal.

05 Tindre present una actitud analítica davant les diverses narracions respecte a diferents realitats i col·lectius.

03

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ

ODS:

INTENCIÓ EDUCATIVA:

La intenció final d'aquesta ruta d'aprenentatge és qüestionar la realitat de forma àmplia, crítica i analítica per a millorar la capacitat de creació i organització d'accions orientades cap a la mobilització i la participació activa per a transformar la realitat amb perspectiva global i actuació local, des de la responsabilitat individual i col·lectiva.

Com actuar davant els desafiaments globals?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- Desenvolupar una actitud responsable a partir de la presa de consciència de la degradació del medi ambient basada en el coneixement de les causes que la provoquen, agreugen o milloren, des d'una visió sistèmica, tant local com global.
- Identificar els diferents aspectes relacionats amb el consum responsable, valorant les seues repercussions sobre el bé individual i el comú, jutjant críticament les necessitats i els excessos i exercint un control social enfront de la vulneració dels seus drets com a consumidor.
- Exercitar la sensibilitat per a detectar situacions d'inequitat i exclusió des de la comprensió de les seues causes complexes, per a desenvolupar sentiments d'empatia i compassió.
- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorant la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.
- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.

PROPOSTA DIDÀCTICA

La solució a problemes que afecten a centenars de milions de persones suposa canvis profunds en els sistemes productius, de consum, i de vida que passen inevitablement per la voluntat política. I perquè aquesta se centre prioritàriament en la garantia dels drets humans i en la cura del planeta, s'ha de fer grans esforços en sensibilització, educació i mobilització ciutadana.

Aquest treball de transformació social i creació de voluntat política és una tasca col·lectiva que es fa des de temps ancestrals. La literatura, al costat dels i les grans pensadores ha sigut i és una eina invaluable per a comprendre i abordar els desafiaments que enfrontem com a societat global.

Per això en aquesta activitat es combina el relat d'un text inspirador per a promoure un exercici innovador i productiu, des de l'associació de qualitats pròpies de la joventut amb el potencial dels efectes positius de la literatura clàssica que promoga la participació constructiva d'una societat millor.

Per a generar un espai d'aprenentatge que permeta a les i els joves crear un conjunt d'activitats (accions informatives i formatives, de sensibilització i mobilització social, entre altres) per a generar canvis en idees, valors, polítiques i/o pràctiques que afecten les persones més vulnerables, es facilita una ruta de pensament inspirada en cadascuna de les parts de la brúixola RSJ (*Sensibilització, Educació, Mobilització, Incidència, Difusió, Avaluació*) per a crear una campanya a partir que facen front als reptes actuals.

L'activitat s'obri amb la lectura grupal d'un breu text de L. Tolstoy ([Annex 03](#)), que possibilita, d'una banda, la pràctica entorn de l'anàlisi en un procés de presa de decisions i per un altre la resolució d'un conflicte que requereix solucions creatives.

Una vegada finalitzada la lectura grupal, es demana una pluja d'idees per a evitar el problema de la roca. En aquest moment deixem clar que davant un conflicte el que necessitem és ser capaços de generar múltiples solucions des de diferents òptiques. És important no jutjar les idees pròpies ni la dels altres, perquè fluïska la creativitat superant possibles bloquejos mentals.

Possibles anàlisis de la situació des de diferents perspectives (a tindre en compte per l'educador/a):

- *Millorar l'estètica o utilitat de la roca: Decorar-la, fer un monument, construir una atracció per a infància...*
- *Respectar la roca i enfocar la solució en el seu context: Construir un túnel per davall.*
- *Implicar la comunitat: trencar amb eines un tros de roca cada habitant del poble. (Amb el que el cost econòmic és pràcticament 0)*
- *Obtindre beneficis de la roca que financen la seua ruptura: Vendre trossos de roca com els del mur de Berlín.*
- *La proposta per Tolstoy: Cavar un clot, traure l'arena i enterrar la roca.*

FONT: Un taller "Regulació de Conflictos" del Col·lectiu No-violència i Educació.

Segur que el grup aporta idees diverses i creatives que normalment no són tingudes en compte. Entre les diferents propostes s'obri un torn de debat per a intentar aconseguir un consens i poder decidir quina és la millor solució sobre la roca. La fi és comprendre que "per a un problema, existeixen diversitat de solucions"

Aquest exercici inicial ens serveix per activar la capacitat creativa juvenil entorn de la resolució de reptes als quals s'enfronta la RSJ.

A continuació, es divideix el grup en 3 equips de treball als quals se'ls fa lliurament d'una targeta de l'[Annex 04](#) i el tauler de treball de l'[Annex 05](#) amb una sèrie de preguntes que faciliten la creació d'una campanya que permeta canviar idees, valors i actituds de la ciutadania vinculades als eixos temàtics de la [Xarxa Violeta](#), [Verda](#) y [Blava](#) de la RSJ.

A partir de l'acompanyament del disseny de cada campanya, s'ofereix l'oportunitat de dur a terme una o diverses d'elles en un context que facilite el lideratge i protagonisme dels i les joves en el desenvolupament de les actuacions que la conformen.

Finalment, és molt important, obrir un espai d'avaluació i comunicació amb les persones que han participat en les campanyes per a analitzar i aportar resultats de les accions realitzades, per a contribuir a construir una visió positiva de l'activisme. Si s'aconsegueixen els objectius, cal reconèixer els assoliments als qui han format part de la campanya

però també als qui han fet els canvis que es demanaven des d'aquesta.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Si el grup juvenil no ha treballat amb anterioritat el mètode de la Brúixola de la RSJ, se suggereix que es compartisca el contingut del [quadern de treball 2023-2024](#)

És important acompanyar tant el procés de generació d'idees a partir de les preguntes descrites, com prevaldre l'oportunitat de dur a terme la campanya amb flexibilitat, per a adaptar-se a imprevistos i canvis de context que facilite al grup dur a terme la seua proposta d'incidència, amb el major marge d'èxit possible.

És possible adaptar el contingut de les campanyes a partir de problemes sentits pel grup de joves en el moment que senten la necessitat d'incidir en el canvi de valors, actituds o estils de vida de les persones sobre la base d'un problema que els afecta a elles i ells. Aquesta adaptació es duria a terme substituint la lectura motivadora del text literari per notícies d'actualitat o una pluja d'idees entorn dels problemes que les i els joves senten en cadascuna de les àrees abordades per la RSJ.

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **LLENGUA CASTELLANA, LLENGUA ESTRANGERA I/O COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar l'expressió oral amb correcció i adequació al context i motivar interaccions comunicatives cooperatives i respectuoses en l'intercanvi d'informació i la transmissió d'opinions.
- **EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS:** pot potenciar el treball des de diferents perspectives literàries o filosòfiques per ajudar a comprendre els reptes globals de l'actualitat.
- **MATEMÀTIQUES:** pot acompanyar la investigació i aportació de dades i arguments quantitativs per a "línia ideològica" de la campanya.
- **EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL, FÍSICA I QUÍMICA I ALTRES:** pot adequar i aplicar tècniques de creativitat per a les accions previstes en les campanyes.

Com participar en un món hiperconnectat?

COMPETÈNCIES CLAU EN CONNEXIÓ AMB ELS REPTES DEL S. XXI

- Desenvolupar un esperit crític, empàtic i proactiu per a detectar situacions d'inequitat i exclusió a partir de la comprensió de les causes complexes que les originen.
- Analitzar de manera crítica i aprofitar les oportunitats de tota mena que ofereix la societat actual, en particular les de la cultura en l'era digital, avaluant els seus beneficis i riscos i fent un ús ètic i responsable que contribuïska a la millora de la qualitat de vida personal i col·lectiva.
- Cooperar i conviure en societats obertes i canviants, valorant la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.
- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.
- Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.

PROPOSTA DIDÀCTICA

Les vinyetes de "El Roto" són la finestra a la realitat, des de fa més de 50 anys. Hui dia aquest tipus de grafisme satíric ha donat peu al fenomen social dels "mems" d'internet, el contingut de la qual més popular està estructurat en imatge amb text per a representar una idea, concepte, opinió o situació i transmetre un missatge de manera ràpida i efectiva.

Els mems han guanyat gran valor com a manifestació cultural en l'actualitat, sent fidel al seu significat d'origen, que parteix de l'adaptació entre la paraula anglesa gene (que significa gen) i les paraules memòria i mimesi (imitació). És a dir, són una unitat mínima d'informació que descriu com unes certes idees i comportaments culturals es propaguen entre les persones, de la mateixa manera que els gens es transmeten en l'evolució biològica (concepte creat per Richard Dawkins el 1976)

Amb la finalitat de desenvolupar una perspectiva crítica cap a la comunicació com a mitjà de transformació social pel seu potencial de generar opinió, interès i fins i tot posicionament en la ciutadania entorn dels grans temes que afecten la humanitat, es proposa realitzar una activitat per a **analitzar el potencial del pensament crític en un món hiperconnectat, on la difusió de continguts en les xarxes socials pot jugar un paper important en la sensibilització i incidència crítica**. Tenint en compte el desconeixement, prejudicis i notícies falses que circulen per aquests mitjans de comunicació.

Per a iniciar l'activitat es proposa que el grup es dividisca en equips de 3-4 persones i trien una vinyeta, de manera aleatòria ([Annex 06](#))

S'indica als equips que observen el contingut i es dona un temps perquè de manera individual responguen a les següents preguntes:

- Què suggereix la imatge?
- Què crida l'atenció d'ella?
- Què sents en veure-la?
- Quin creus que és el missatge de l'artista amb aquesta vinyeta?

A continuació es facilita uns minuts perquè compartisca cada equip les reflexions dels seus membres i se'ls indica que trien una persona com a portaveu per a agrupar les reflexions i exposar-les a la resta del grup.

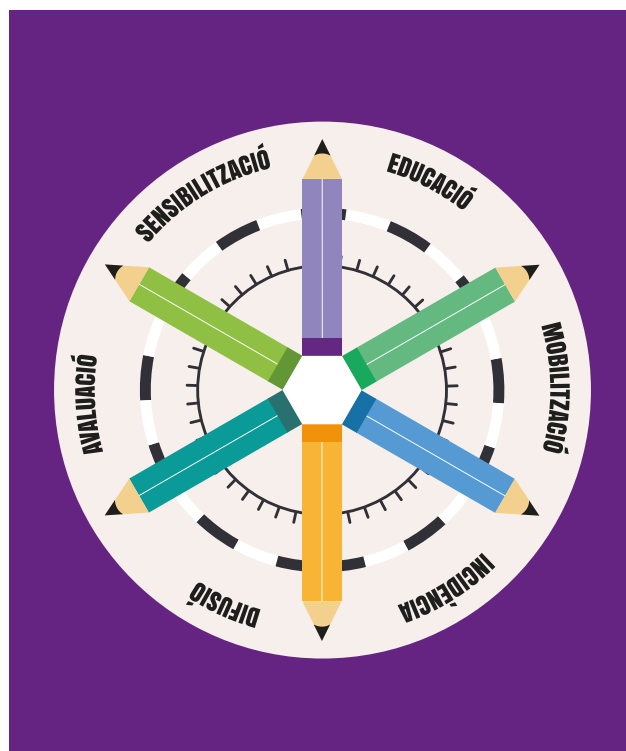
Una vegada exposades les reflexions principals sorgides en els equips, s'indica que faran un **exercici d'expressió artística enfocad en sensibilització i conscienciació sobre diversos reptes socials que afecten les noves generacions.**

Per a això, cada equip disposarà d'una targeta amb un repte ([Annex 4](#)) i preguntes clau per a la generació d'idees en la fase de creació de la seua vinyeta ([Annex 07](#)). Per a realitzar la vinyeta es pot fer amb material fungible o amb l'eina [Canva](#) (en versió gratuïta) per a crear un cartell/infografia amb plantilles i il·lustracions que ofereix l'aplicació.

Una vegada acabada la generació d'idees per part dels equips, se sol·licita a cada grup que mitjançant exposició gràfica i oral explique a la resta d'equips les propostes finals. Ací és interessant incloure un debat sobre la **finalitat social que poden aportar les vinyetes, com a mitjà de crítica i conscienciació social sobre problemes o injustícies de manera creativa, impactant i provocativa, promovent el debat i la reflexió individual i col·lectiva.**

Com a tancament final de l'activitat es proposa fer una Llista de control per a veure si les creacions artístiques tenen tots els elements de la Brúixola de la RSJ:

1. **SENSIBILITZACIÓ:** Dona informació al col·lectiu al qual es dirigeix la vinyeta sobre la realitat del REPTE que s'ha treballat?
2. **EDUCACIÓ:** Es fonamenta en informació fiable, veraç i contrastada sobre la realitat del REPTE?
3. **MOBILITZACIÓ:** Convida a canvi d'actituds o accions per part del col·lectiu al qual es dirigeix per aconseguir el REPTE?
4. **INCIDÈNCIA:** Aporta alguna proposta de canvi o fa pensar en això al col·lectiu per aconseguir el REPTE?
5. **DIFUSIÓ:** És material factible d'incorporar en xarxes de difusió per a visualitzar la realitat a transformar i aconseguir el REPTE?
6. **AVALUACIÓ:** És possible avaluar l'abast (impactes) del contingut de la vinyeta, si aquesta fora difosa?

Els equips podran comprovar si els seus treballs disposen de tots els elements de la Brúixola i aportar canvis si ho consideren.

És important prendre acció quan prenem consciència del poder de la imatge i de les paraules ben usades. Pel que animem a acabar l'activitat **publicant en Xarxes Socials del grup, centre o joves les produccions gràfiques com a mitjà de sensibilització.** De la mateixa manera, es pot incitar a publicar el contingut en un mur de l'espai educatiu o de la comunitat social que el conforma com a acció col·lectiva.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Si el grup juvenil no ha treballat amb anterioritat el mètode de la Brúixola de la RSJ, se suggereix que es compartisca el contingut del [cuadern de treball 2023-2024](#)

s recomanable acompanyar amb temps en cada pas de l'activitat per animar als equips a finalitzar en el temps estimat de treball amb el grup.

Se suggereix facilitar al grup els recursos de cerca d'informació fiable i contrastada de la [la pàg. 29](#), per a la base fonamentada del contingut de la vinyeta.

Es pot sol·licitar, previ a l'activitat, vinyetes de diferents artistes, vinculats a problemàtiques socials i/o mediambientals.

Es poden incloure targetes vinculades a altres temàtiques o als ODS de l'Agenda 2030.

Es poden exposar els treballs gràfics finals en espais comunitaris per a ampliar l'impacte de l'activitat a altres col·lectius del context juvenil.

ADAPTACIONS A MATÈRIES DEL CURRÍCULUM

A continuació es descriuen potencials temàtiques i/o metodologies per a adaptar aquesta proposta didàctica en les diferents matèries del currículum d'Educació Secundària Obligatoria:

- **LLENGUA CASTELLANA, COOFICIAL I LITERATURA:** pot acompanyar la comprensió, interpretació i valoració amb actitud crítica de textos orals, escrits, signats o multimodals per a participar en diferents contextos de manera activa i informada i per a construir coneixement.
- **TECNOLOGIA I DIGITALITZACIÓ:** pot ajudar a identificar riscos i adoptar mesures preventives en usar les tecnologies digitals per a prendre consciència de la importància i necessitat de fer un ús crític, legal, segur, saludable i sostenible d'aquestes tecnologies.
- **EDUCACIÓ PLÀSTICA, VISUAL I AUDIOVISUAL:** pot incentivar que la generació i presentació de vinyetes creades en grup siga a través de diferents expressions artístiques o mitjans digitals.
- **GEOGRAFIA I HISTÒRIA:** pot utilitzar la vinyeta com a recurs de pensament crític a l'hora d'analitzar i concretar diferents moments històrics de la humanitat.

MATERIALS REDEC PER A ENRIQUIR

- **Material formatiu Xarxa Violeta:** itinerari amb recursos formatius sobre igualtat de gènere
- **Material formatiu Xarxa Blava:** itinerari amb recursos formatius sobre interculturalitat i migracions forçoses.
- **Material formatiu Xarxa Verda:** itinerari amb recursos formatius sobre defensa del medi ambient.
- **Guia didàctica per a Agents de canvi 4.7:** recursos educatius per acompanyar espais d'aprenentatge vivencial que promouen la generació d'idees i solucions creatives als desafiaments, necessitats i problemàtiques locals i globals, partint dels sabers i capacitats de la joventut.

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

ANNEX

03

Conte de Lleó Tolstói:

“En el centre d’un bonic poble existia una enorme roca que ningú havia sigut capaç de destruir. Un cert dia l’alcalde va decidir que ja era hora de desfer-se de la pedra. Diversos enginyers van proposar les seues idees. Algú va proposar construir un sistema especial de grues que arrossegaren la pedra, la qual cosa costaria 50.000 euros. Una altra persona va proposar trossejar-la primer amb explosions controlades de baixa potència el que reduiria el cost a 40.000 euros”

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

ANNEX

04

XARXA BLAVA: INTERCULTURALITAT I MIGRACIONS FORÇOSES EN ELS SEUS ENTORNS LOCALS I GLOBALS

REPTE: LA INVISIBILITAT DE L'ESCLAVITUD MODERNA EN
ELS PROCESSOS MIGRATORIS.

XARXA VERDA: DEFENSA DEL MEDI AMBIENT EN ELS SEUS ENTORNS LOCALS I GLOBALS

REPTE: CONSUM DE MODA I EL SEU IMPACTE
MEDIAMBIENTAL.

XARXA VIOLETA: IGUALTAT DE GÈNERE EN ELS SEUS ENTORNS LOCALS I GLOBALS

REPTE: CÀNONS IRREALS DE BELLESA EN LES XARXES
SOCIALS QUE AFECTEN L'AUTOESTIMA I BENESTAR DE
JOVES.

Retallar per la línia discontínua

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

ANNEX

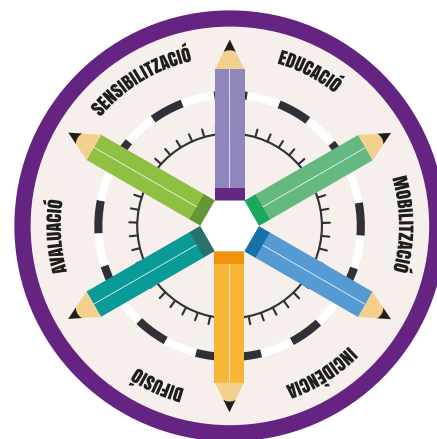
05

A CONTINUACIÓ TENS UN TAULER QUE ARREPLEGA TOTS ELS ELEMENTS QUE HAURIA DE TINDRE UNA ACCIÓ DE LA RSJ, PER A LA CREACIÓ D'UNA CAMPANYA D'ACCIÓ LOCAL O GLOBAL:

QUÈ VOLEM CANVIAR? I PER QUÈ?

IDENTIFICAR EL PROBLEMA AL QUAL ENS VOLEM APROXIMAR.

01

SENSIBILITZACIÓ

Quina informació necessita el col·lectiu al qual es dirigeix la campanya, sobre la realitat del REPTE que treballareu?

02

EDUCACIÓ

En quins mitjans podem obtenir informació fiable, veraç i contrastada sobre la realitat del REPTE per a la Campanya?

03

MOBILITZACIÓ

Quina acció pot fer l'equip per aportar alguna solució al problema anterior?, posar en positiu el punt anterior per ajudar a una comunicació en positiu que afavorirà que el missatge arribi als públics objectiu.

Què pretenem aconseguir directament amb la nostra campanya? redactar l'objectiu específic del que es vol aconseguir amb la campanya. Ha de ser mesurable i delimitar-se en el temps. Exemple: l'objectiu de la campanya és reduir abans de dos anys un 50 % el desapropfitament d'aliments del centre educatiu.

INCIDÈNCIA

04

Qui o quins tenen el poder per a generar el canvi desitjat?, és a dir, a quina persona o persones, col·lectius, entitats, organismes es dirigeix la campanya? identificar persones concretes amb diferents nivells de responsabilitat.

Com incidirem en el públic objectiu?, quin tipus d'accions fem perquè la ciutadania done suport a la campanya? definir accions adequades i específiques per a cada públic definit.

En qui ens podem recolzar? identificar entitats, col·lectius o organitzacions que poden donar suport a la campanya.

DIFUSIÓ

05

Què comptarem i demanarem i com ho farem? Quin serà el nostre estil de comunicació? enumerar accions de canvi / suggeriments que se sol·licitaran en la campanya.

Quines xarxes de difusió estan a l'abast del col·lectiu per a visualitzar la realitat a transformar i aconseguir el REPTE?

Quin calendari i recursos té la campanya? definir un cronograma dels moments clau acompanyat dels recursos necessaris per a dur a terme la planificació acordada.

EVALUACIÓ

06

Com avaluareu l'abast (impactes) de la campanya?

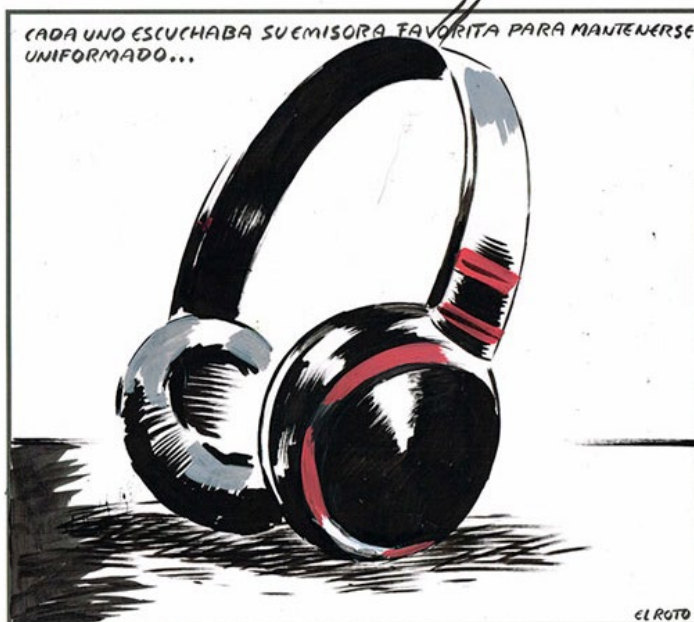
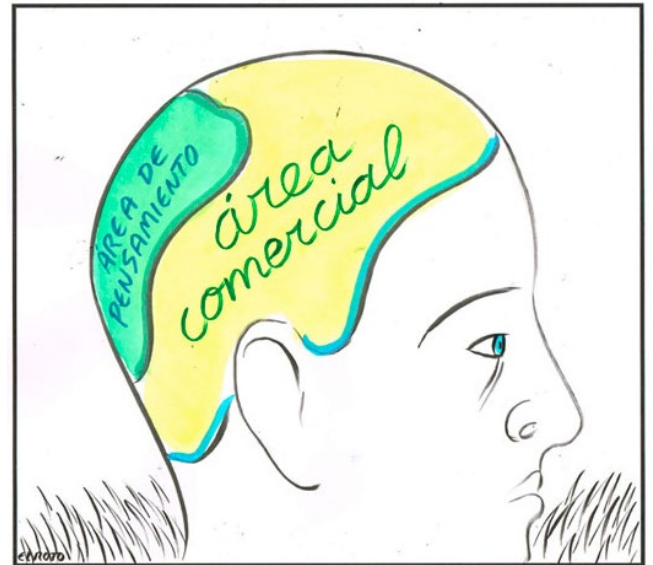
PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

ANNEX

06

El Roto:

Font:
<http://elroto.es/obra/>

PENSAMENT CRÍTIC PER A L'ACCIÓ:

ANNEX

07

Dissenya la teua vinyeta:

Et facilitem una seqüència de preguntes clau per a crear-la.

Quins problemes causa el REPTE seleccionat?

Quin és l'objectiu de la vinyeta?

Quin missatge transmetrà la vinyeta?

A quin tipus de públic et dirigeixes?

Quins elements contindrà la vinyeta per a ser atractiva i efectiva en el seu missatge?

RECORDA!

- ➔ Pots buscar inspiració en artistes reconeguts en el món de l'humor gràfic crític.
- ➔ Per a la generació de la vinyeta és recomanable triar, en consens, un problema concret del repte que heu seleccionat.
- ➔ Aprofitar tots els talents del grup, segur que us sorgeixen més d'una idea per a la vostra vinyeta.

Aquest itinerari inclou tot el necessari per a generar situacions d'aprenentatge, compostes per activitats d'exploració i sentit pràctic, que faciliten la connexió de coneixements i competències clau de pensament crític, participació i intel·ligència emocional en espais de participació juvenil vinculats als principals reptes i desafiaments globals del S. XXI, des d'enfocaments d'igualtat, intercultural i cura mediambiental.

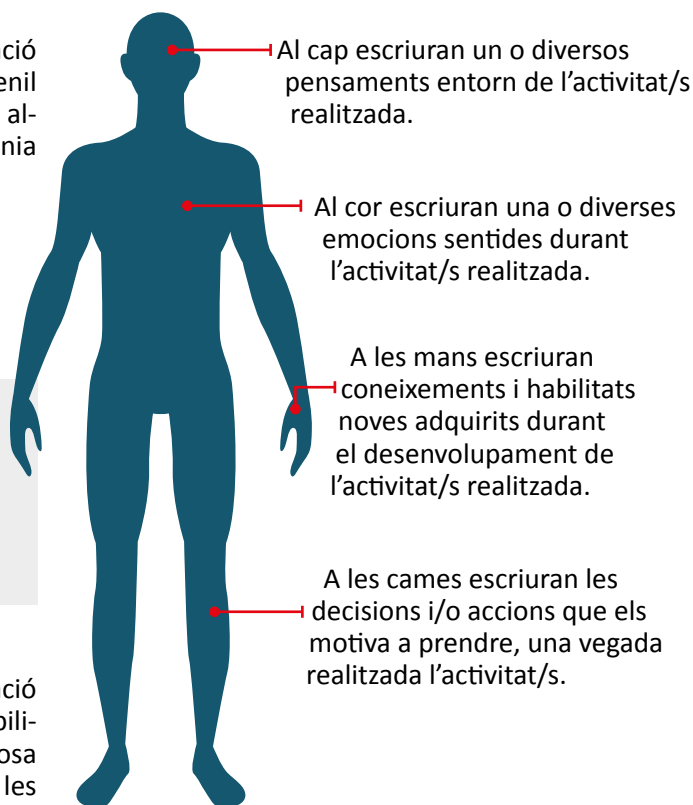
A continuació, es faciliten dos models d'avaluació orientats, d'una banda, a l'exploració del grup juvenil de la pròpia experiència d'aprenentatge, i per un altre, a mesurar l'abast de competències de ciutadania per cada participant.

EXPLORAR L'EXPERIÈNCIA

Objectiu: Aportar un espai per a la reflexió col·lectiva que permeti obtenir un feedback sobre el procés d'aprenentatge des del protagonisme juvenil.

A continuació, es facilita una dinàmica d'avaluació grupal que arreplega emocions, pensaments, habilitats i propòsits en un espai de reflexió respectuosa que suma els sabers i aprenentatges de tots els i les joves participants.

- Es reparteix un full per participant i se li demana que dibuixen una silueta amb cap, mans, tronc i cames. Si es desitja, es pot afegir qualsevol tret o complement que faci més semblant la silueta a la persona que la realitza.
- S'indica, a continuació, que es donarà un espai de silenci i reflexió individual per a indicar en eixa silueta, diversos criteris entorn de l'activitat o activitats realitzades en el marc de l'itinerari formatiu:

Una vegada escrit en la silueta de cada participant els seus sabers i aprenentatges, s'obri un espai per a compartir de manera grupal i voluntària l'experiència de manera individual.

Nota: Una altra adaptació de la dinàmica és pintar entre totes les i els joves una o diverses siluetes en un mural gran i afegir les seues respostes als criteris abans descrits en notes adhesives o cartolines xicotetes.

EVALUACIÓN DE APRENDIZAJE

Objectiu: Comprovar l'abast d'objectius d'aprenentatge per part dels i les joves mitjançant una rúbrica amb criteris per avaluar competències ciutadanes des de la perspectiva EDSCG i el marc que estableix la LOMLOE.

A continuació, es facilita una rúbrica que té com a objectiu avaluar l'acompliment dels i les participants en les activitats proposades (joves de 12 i 18 anys), incloent-hi una escala de valoració amb els següents nivells: Principiant, Aprenent, Avançat i Expert.

El seu contingut està basat en una adaptació de les competències de ciutadania d'ESO i BATXILLER que contribueixen a una ciutadania responsable i participativa en la vida social i cívica, basant-se en la comprensió dels conceptes i les estructures socials, econòmiques, jurídiques i polítiques, així com en el coneixement dels esdeveniments mundials i el compromís actiu amb la sostenibilitat i l'assoliment d'una ciutadania mundial...

És convenient aportar l'oportunitat a les i els joves a conèixer la rúbrica d'avaluació abans de començar les rutes d'aprenentatge o activitats vinculades a elles, amb la finalitat de fer-los partícips del seu aprenentatge i el nivell que s'espera que abast. La finalitat d'aquest mètode és potenciar el coneixement del mètode en el qual les i els participants seran avaluats i avaluades, de manera objectiva i coherent, alhora que es comparteix el que s'espera del nivell d'aprenentatge adquirit durant l'activitat per a valorar, almenys, en educació formal, la qualificació del seu treball.

COMPETÈNCIA	CRITERI	1: PRINCIPIANT	2: APRENT	3: AVANÇAT	4: EXPERT
1. COMPETÈNCIES D'ANÀLISI CRÍTICA ENTORN DE LA DIVERSITAT.	Comprendre i valorar la diversitat política, econòmica, social i cultural del seu entorn.	Es comprén, encara que no sol valorar la diversitat política, econòmica, social i cultural del seu entorn.	Es comprén i entén, a vegades, el valor de la diversitat política, econòmica, social i cultural del seu entorn.	Es comprén i entén el valor de la diversitat política, econòmica, social i cultural del seu entorn.	Es comprén i entén el valor de la diversitat política, econòmica, social i cultural del seu entorn i la resta del món.
2. CONEIXEMENT ANÀLISI I INTERPRETACIÓ DE LA REALITAT ACTUALI AL LLARGA DE LA HISTÒRIA.	Comprendre l'heterogeneïtat i el caràcter evolutiu de les societats al llarg del temps.	Es té problemes per a entendre el caràcter evolutiu de les societats al llarg del temps.	Es comprén l'heterogeneïtat de les societats al llarg del temps, però té problemes per a entendre el seu caràcter evolutiu.	Es comprén l'heterogeneïtat de les societats al llarg del temps i entén el seu caràcter evolutiu de manera general.	Es comprén en profunditat l'heterogeneïtat i el caràcter evolutiu de les societats al llarg del temps.
3. COMPETÈNCIES DE REFLEXIÓ SISTÈMICA.	Reconèixer l'existència de múltiples factors interrelacionats que generen situacions particulars per a cada persona respecte al ple desenvolupament dels Drets Humans.	No s'identifiquen factors ni relacions entre factors que afecten el ple desenvolupament dels Drets Humans.	S'identifiquen alguns factors o dimensions que afecten el ple dret dels Drets Humans, però no es detallen les seues relacions.	S'identifiquen diferents factors que afecten el ple desenvolupament dels Drets Humans de les persones, però no hi ha claredat en com es relacionen entre ells.	S'identifiquen diferents factors que afecten el ple desenvolupament dels Drets Humans de les persones i es mostren les seues diferents relacions.
4. COMPETÈNCIES DE TREBALL COL-LABORATIU.	Identificar una problemàtica social, cultural i/o ambiental i treballar col·laborativament per a contribuir a la seua millora.	No s'identifica una problemàtica social i no es treballa de manera col·laborativa en pro de la seua millora.	Es treballa de manera cooperativa (cada persona ha fet una part) per a contribuir a la millora d'una problemàtica identificada.	Es treballa de manera cooperativa (cada persona ha fet una part) per a contribuir a la millora d'una problemàtica identificada.	Es treballa de manera col·laborativa per a contribuir a la millora d'una problemàtica identificada.
5. COMPETÈNCIES DE L'OPINIÓ PRÒPIA EN DIÀLEG CONSTRUCTIU AMB ALTRES PERSONES.	Fonamentar adequadament les opinions, utilitzant el diàleg per a la solució de problemes i conflictes.	No es fonamenta les opinions ni utilitza el diàleg per a la solució de problemes i conflictes.	Es té, a vegades, dificultats per a fonamentar les opinions i rebutja el diàleg com a manera de resoldre problemes i conflictes.	S'és capaç de fonamentar adequadament les opinions i utilitza el diàleg per a la solució de problemes i conflictes.	Es mostra sempre respectuós amb les opinions dels altres i utilitza el diàleg com a recurs per a la solució de problemes i conflictes.
6. RESPECTE I PRÀCTICA DE LES NORMES DE CONVIVÈNCIA I PARTICIPACIÓ.	Participar en debats amb una actitud constructiva.	No participa en debats ni sol mostrar una actitud constructiva quan ho fa.	Participa en debats, encara que té dificultats per a respectar altres punts de vista.	És capaç de participar en debats amb una actitud constructiva.	Sempre participa en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant.
7. SENTIT DE RESPONSABILITAT SOCIAL.	Comprendre que les accions pròpies poden repercutir positivament en la transformació de problemàtiques comunes a la seua pròpia comunitat i la d'altres persones?	No s'identifica i no manifesta la repercussió de les seues accions de manera positiva en el seu entorn.	És capaç d'identificar les repercussions, però no és capaç d'identificar la seua participació per a la transformació.	És capaç de mostrar de quina manera les seues accions han afectat de manera positiva en el seu entorn focalitzat en alguna problemàtica.	És capaç de mostrar de forma estructurada i detallada de quina manera les seues accions han afectat de manera positiva en el seu entorn focalitzat en alguna problemàtica.

Fundació Entreculturas

www.entreculturas.org

www.redec.org

